

ნერვული სისტემის დაავადებები

ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის მონაცემებით მსოფლიოში მილიარდ ადამიანს აღენიშნება ნერვული სისტემის დისფუნქცია. აქედან 50 მილიონზე მეტი დაავადებულია ეპილექსიით, 24 მილიონი კი ალცგეიმერით და სხვა დემენციით.¹

ნევროლოგიურ დარღვევებს მიეკუთვნება ცენტრალური და პერიფერიული ნერვული სისტემის დაავადებები. თავის მხრივ, ნევროლოგიური დარღვევები მოიცავენ შემდეგ ნოზოლოგიებს: ეპილექსიას, ალცგეიმერის დაავადებას, თავის ტვინის სისხლძარღვოვან დაავადებებს, შაკიკს, ინსულტს, გაფანტულ სკლეროზს, პარკისონის დაავადებას, ნეიროინფექციებს, თავის ტვინის სიმსივნეებს, ნერვული სისტემის ტრავმულ დაზიანებებს.

ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ ჩატარებული კვლევის „Global burden of neurological disorders: estimates and projections“ შედეგების მიხედვით ნერვული სისტემის დაავადებებთან ასოცირებული სიკვდილობის კონტრიბუცია გლობალურ სიკვდილობაში 12%-ს შეადგენს. ნერვული სისტემის დაავადებებით პირობადებული სიკვდილობის შინაგან სტრუქტურაში ლიდერობს ცერებროვასკულური დაავადება - მისი წილი 85%ია, შემდგომ მოყვება ალცგეიმერის დაავადება მისი წილი 2.84%-ია. ² იხ. ცხრილი №1

ნერვული სისტემის დაავადებებთან ასოცირებული სიკვდილობის წილი გლობალურ სიკვდილობაში 2005, 2015, 2030
ცხრილი №1

მიზეზის კატეგორია	2005 (%)	2015 (%)	2030 (%)
ეპილექსია	0.22	0.21	0.19
ალცგეიმერი და სხვა დემენცია	0.73	0.81	0.92
პარკისონის დაავადება	0.18	0.20	0.23
სხვადასხვა ტიპის სკლეროზი	0.03	0.03	0.02
შაკიკი	0	0	0
ცერებროვასკულური დაავადებები	9.9	10.19	10.63
პოლიომელიტი	0	0	0
ტეტანუსი	0.33	0.23	0.13
მენინგიტი	0.26	0.17	0.10
ენცეფალიტები	0.02	0.01	0.01
სულ	11.67	11.84	12.22

¹ WHO

² Global burden of neurological disorders: estimates and projections WHO 2014 http://www.who.int/mental_health/neurology/chapter_2_neuro_disorders_public_h_challenges.pdf

რაც შეეხება ნერვული სისტემის დისფუნქციასთან დაკავშირებულ უნარშეზღუდულობას, კვლევის შედეგების მიხედვით ნერვული სისტემის დაავადებებით პირობადებული უნარშეზღუდულობის კონტრიბუცია 2030 წელს 103 მილიონს მიაღწევს და სავარაუდოდ 2005 წელთან შედარებით (92 მილიონი ადამიანი) 12%-ით გაიზრდება. ქვემოთ მოყვანილ ცხრილში ნაჩვენებია 2005-2030 წლებისთვის ნერვული სისტემის დაავადებებით გამწვეული ინვალიდობის ტვირთის სავარაუდო ტენდენციები. იხ ცხრილი №2

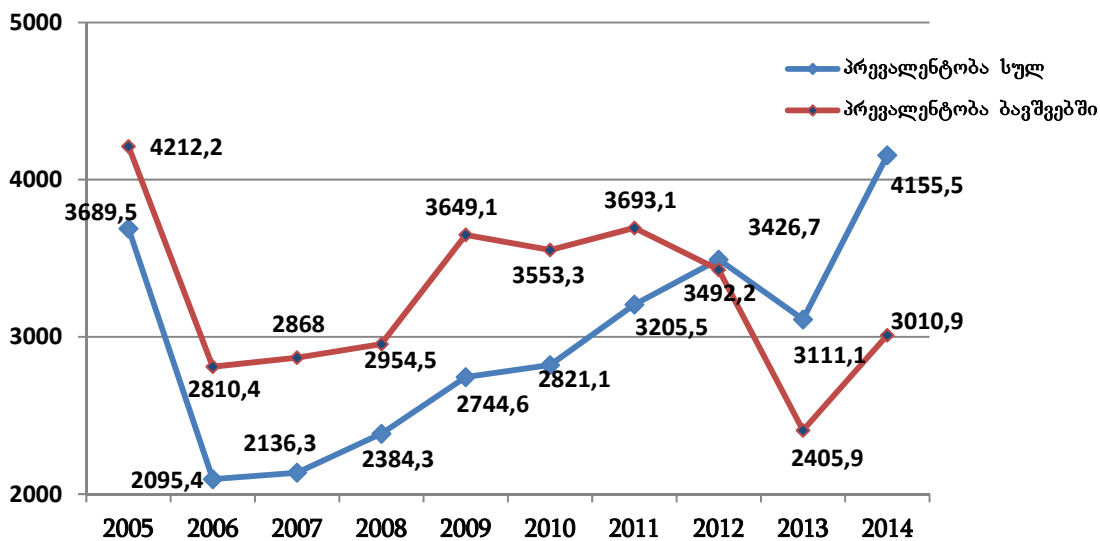
მიზეზის კატეგორია	2005 გლობალური DALYs (%)	2015 გლობალური DALYs (%)	2030 გლობალური DALYs (%)
ეპილეფსია	0.50	0.50	0.49
ალცგეიმერი და სხვა დემენცია	0.75	0.91	1.20
პარკინსონის დაავადება	0.11	0.12	0.13
სხვადასხვა ტიპის სკლეროზი	0.10	0.11	0.11
შაკიკი	0.52	0.52	0.50
ცერებროვასკულური დაავადებები	3.46	3.63	3.99
პოლიომელიტი	0.1	0	0
ტეტანუსი	0.44	0.33	0.21
მენინგიტი	0.36	0.24	0.13
ენცეფალიტები	0.04	0.02	0.01
სულ	6.29	6.39	6.77

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე ნერვული სისტემის დისფუნქცია და მასთან ასოცირებული სიკვდილობისა და ავადობის ტვირთი საზოგადოებრივი ჯანდაცვის მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს.

დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის სამედიცინო სტატისტიკის დეპარტამენტში არსებული მონაცემების მიხედვით 2014 წელს, საქართველოში ნერვული სისტემის დაავადებების დიაგნოზით რეგისტრირებულ იქნა 154876 ავადმყოფი (პრევალენტობის მაჩვენებელი 100000 მოსახლეზე – 4155.5). მათ შორის 0–15 წლის ბავშვი 19526 – 12.6% (პრევალენტობის მაჩვენებელი 3010.9). 2014 წელს წინა წელთან შედარებით პრევალენტობის მაჩვენებელი გაიზარდა, რაც სავარაუდოდ ანგარიშგების გაუმჯობესებასა და საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამის ამუშავებას უკავშირდება. 2005–2014 წლების დინამიკით პრევალენტობის ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი 2006 წელს, ხოლო

ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი 2005 წელს დაფიქსირდა, რაც 2006 წელს „ავადმყოფთა და ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული პრობლემების სართაშორისო სტატისტიკური კლასიფიკაციის მე-10 გადახედვაზე“ გადასვლას უკავშირდება. მე-10 გადახედვის მიხედვით ნერვული სისტემის დაავადებებს გამოეყო გრძნობათა ორგანოების ნოზოლოგიები, რომლებიც დაავადებათა მთლიანი წილის 35% შეადგენდნენ (სურათი №3).

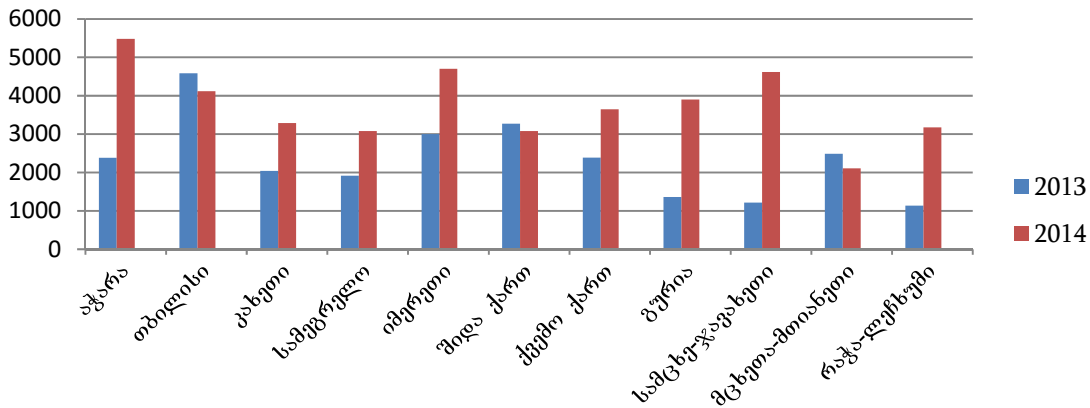
ნერვული სისტემის დაავადებების გავრცელება 2005-2014

2013–2014 წლებში ნერვული სისტემის დაავადებების გავრცელების რეგიონულ განაწილებაში ყურადღებას იქცევს პრევალენტობის ზრდის ტენდენცია, კერძოდ სამცხე-ჯავახეთში გავრცელების მაჩვენებელი 74%-ით გაიზარდა, რაჭა-ლეჩხუმში 64%-ით, გურიაში 65%-ით, აჭარაში 44.6%-ით, იმერეთში 36%-ით, ქვემო ქართლში 34.5%-ით. თბილისში, მცხეთა მთიანეთსა და შიდა ქართლში კი, ნერვული სისტემის დაავადებების გავრცელების მაჩვენებლების შემცირების ტენდენცია ფიქსირდება.

რეგიონალურ განაწილებაში ნერვული სისტემის დაავადებების გავრცელების მაჩვენებლების მკვეთრი ზრდა, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სავარაუდოდ საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამის ამუშავებით და რეგიონების სამედიცინო დაწესებულებებში პაციენტების მიკითხვიანობის ზრდით არის განპირობებული. რეგიონებში ჰოსპიტალური და ამბულატორიული სერვისების გაუმჯობესებამ თბილისის სამედიცინო დაწესებულებებში პაციენტების რაოდენობის კლება და შესაბამისად გავრცელების მაჩვენებლის შემცირება გამოიწვია (იხ. სურათი №4).

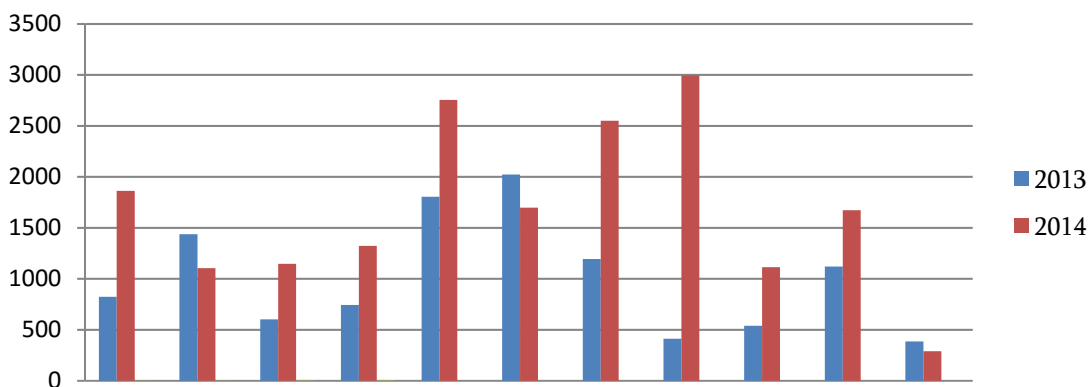
ნერვული სისტემის დაავადებების გავრცელება რეგიონების მიხედვით, 2013-2014
სურათი №4

2014 წელს 2013 წელთან შედარებით ნერვული სისტემის დაავადებების ავადობის მაჩვენებლების რეგიონულ განაწილებაში აღინიშნება შემდეგი ცვლილებები: გურიაში მაჩვენებელი გაიზარდა თითქმის 7-ჯერ, სამეგრელო, აჭარა, სამცხე-ჯავახეთსა და ქვემო ქართლში 2-ჯერ, მცხეთა-მთიანეთში, კახეთსა და იმერეთში 1.5-ჯერ. თბილისში, შიდა ქართლსა და რაჭა-ლეჩხუმში კი, ინციდენტობის კლების ტენდენციაა. (იხ. სურათი №5).

ნერვული სისტემის დაავადებების ინციდენტობა რეგიონებში, 2013-2014

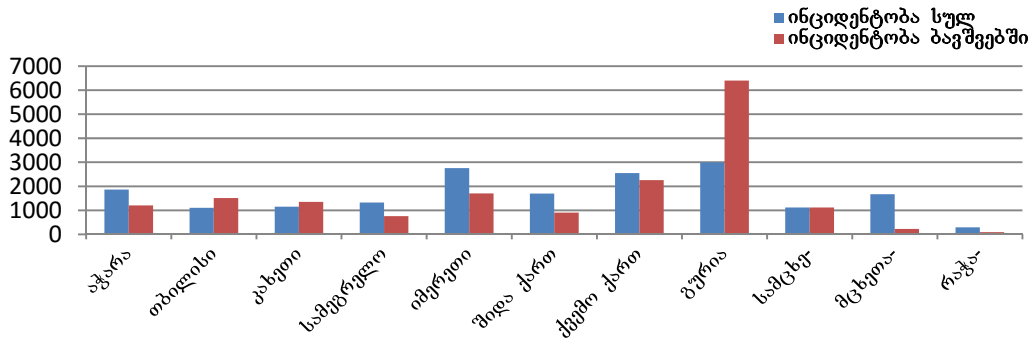
სურათი №5

2014 წელთან შედარებით 2013 წელს ნერვულ დაავადებათა ინციდენტობის რეგიონულ განაწილებაში დაფიქსირებული ცვლილებები, სავარაუდოდ საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამის ამუშავებას, რეგიონების სამედიცინო დაწესებულებებში მიკითხვიანობის ზრდასა და ანგარიშგების გაუმჯობესებას უკავშირდება.

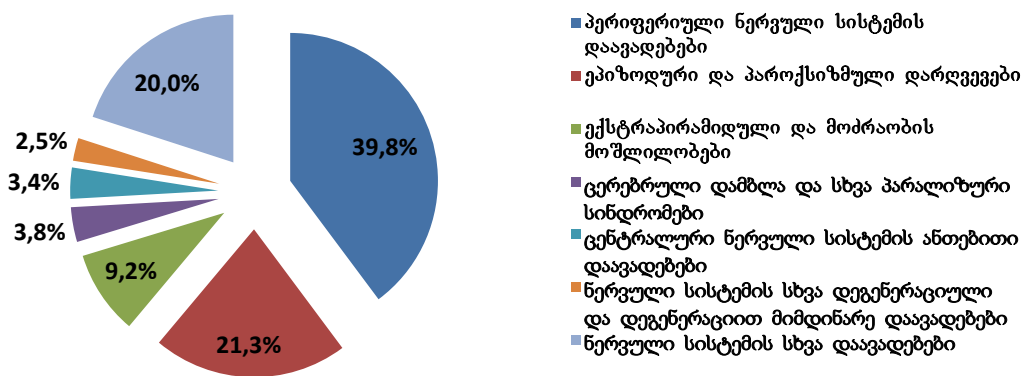
ყურადსაღებია, რომ ზოგიერთ რეგიონში ნერვული სისტემის ავადობის მაჩვენებელი ბავშვებში აღემატება მთლიანი პოპულაციის მაჩვენებელს, კერძოდ გურიაში 2.5-ჯერ, თბილისსა და კახეთში კი უმნიშვნელოდ (იხ. სურათი №6).

ნერვული სისტემის დაავადებების ავადობა ბავშვებსა და საქართველოს პოპულაციაში, 2014
სურათი №6

ნერვული სისტემის დაავადებების გავრცელების შინაგანი სტრუქტურა ქართულ პოპულაციაში არათანაბარია და ასე ნაწილდება: 1. პერიფერიული ნერვული სისტემის დაავადებები 39.8%, 2. ეპიზოდური და პაროქსიზმული დარღვევები 21.3% (მათ შორის ეპილეფსია და ეპილეფსიური სტატუსი 31%), 3. ექსტაპირამიდული და მოძრაობის სხვა მოშლილობები (პარკინსონი, ქორეა) 9.2%, 4. ცერებრული დამბლა და სხვა პარალიზური სინდრომები 3.8%, 5. ცენტრალური ნერვული სისტემის ანთებითი დაავადებები 3.4%, 6. ნერვული სისტემის სხვა დეგენერაციული და დეგენერაციით მიმდინარე დაავადებები 2.5%, 6. ნერვული სისტემის სხვა დაავადებები (მათ შორის ცერებროვასკულარული დარღვევები, ინსულტი, ანევრიზმა, გაფანტული სკლეროზი, ტრავმა, მეტაბოლური დარღვევები, ნერვ-კუნთოვანი დაავადებები) 20%. (იხ. სურათი №7).

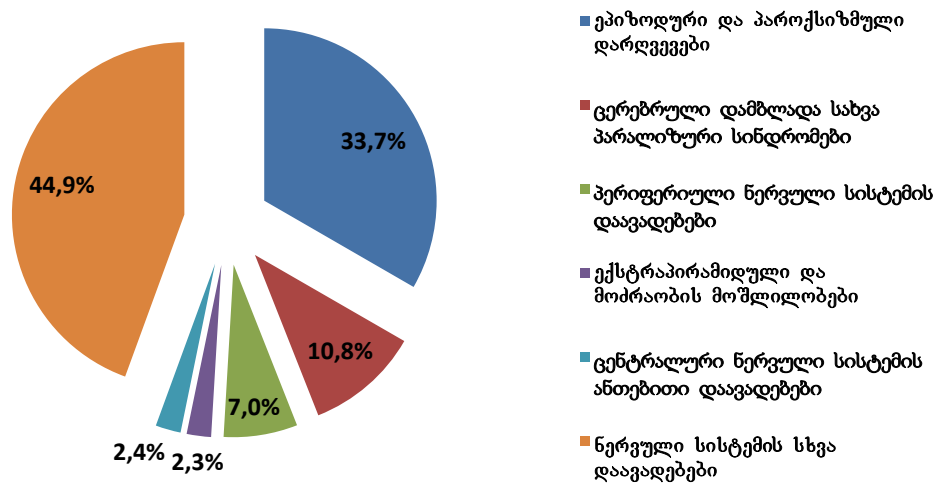
სურ №7. ნერვული სისტემის დაავადებების გავრცელების შინაგანი სტრუქტურა, 2014

რამდენადმე განსხვავებული სურათია ბავშვებში. ნერვული სისტემის დაავადებების გავრცელების შინაგანი სტრუქტურა ასე ნაწილდება: 1. ეპიზოდური და პაროქსიზმული დარღვევები 33.7% (მათ შორის ეპილეფსია 33.3%), 2. ცერებრული დამბლა და სხვა

პარალიზური სინდრომები 10.8%, 3. პერიფერიული ნერვული სისტემის ავადმყოფობები 7%, 4. ექსტრაპირამიდული და მოძრაობის სხვა მოშლილობები 2.3%, 5. ცენტრალური ნერვული სისტემის ანთებითი ავადმყოფობები 2%, 5. ნერვული სისტემის სხვა ინფექციური და არაინფექციური დაავადებები - 44.2% (იხ. სურათი №8).

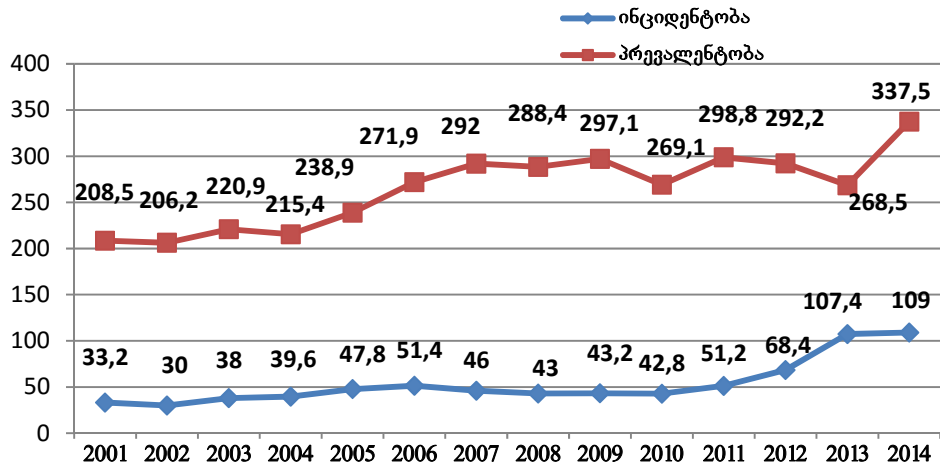
ნერვული სისტემის დაავადებების გავრცელების შინაგანი სტრუქტურა ბავშვებში, 2014
სურათი №8

ნერვული სისტემის დაავადებების სტრუქტურულმა ანალიზმა ცხადყო, რომ საქართველოს პოპულაციაში ყველაზე გავრცელებულია პერიფერიული ნერვული სისტემის დაავადებები, ბავშვებში კი – ნერვული სისტემის ეპიზოდური, პაროქსიზმული დარღვევები, კერძოდ ეპილეფსია და ეპილეფსიური სტატუსი. 2001–2014 წლის ჩათვლით ბავშვებში ეპილეფსიის გავრცელების ტენდენციების შესწავლამ ეპილეფსიის პრევალენტობისა და ინციდენტობის მზარდი დინამიკა გამოავლინა. მცირე გამონაკლისს 2010 წელი წარმოადგენს, როცა 2009 წელთან შედარებით ინციდენტობის მაჩვენებელმა უმნიშვნელოდ, პრევალენტობის მაჩვენებელმა კი საგრძნობლად იკლო. ეს გარემოება, შესაძლოა ეპილეფსიაზე ეპიდემიოლოგიის სისტემის არასრულფასოვნებას უკავშირდება, კერძოდ, კი: შეტყობინების სტატისტიკური ფორმების არამართებულ შევსებასა და მონაცემთა დაბალ ხარისხს. 2014 წელს ბავშვებში ეპილეფსიის ინციდენტობის უმნიშვნელო და პრევალენტობის თითქმის 20%-იანი ზრდის ტენდენცია აღინიშნება (სურათი №9).

ეპილეფსიის გავრცელება ბავშვებში, 2001–2014

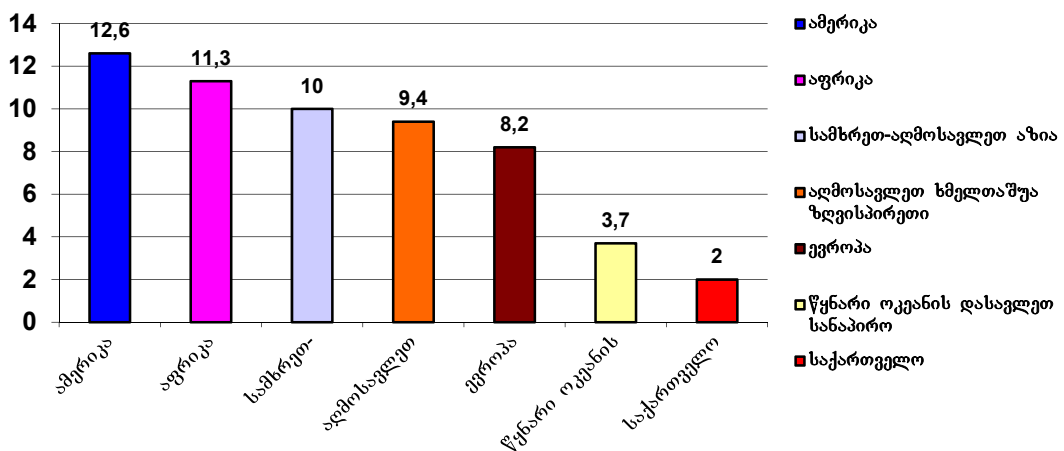
სურათი №9

უახლესი მონაცემებით ევროპაში ეპილევსიით 6 მილიონი ადამიანია დაავადებული. სიცოცხლის რომელიღაც ეტაპზე ეპილევსიით ავადდება 15 მილიონი ადამიანი. მსოფლიოს ზოგად პოპულაციაში ეპილევსიის პრევალენტობა 1000 მოსახლეზე 8.93-ია. მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში ეპილევსიის პრევალენტობა განსხვავდება და ქვეყნის შემოსავლების დონეზეა დამოკიდებული. 1000 ადამიანზე ეპილევსიის პრევალენსის მაჩვენებელი ამერიკაში 12.6-ია, აფრიკაში 11.3, სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში 10.0, აღმოსავლეთ ხმელთაშუა ზღვისპირეთში 9.4 ევროპაში 8.2, წყნარი ოკეანის დასავლეთ სანაპიროზე 3.7, საქართველოში 2.0 და ა.შ (სურათი №10).

ეპილევსიის პრევალენტობა მსოფლიოში 1000 მოსახლეზე

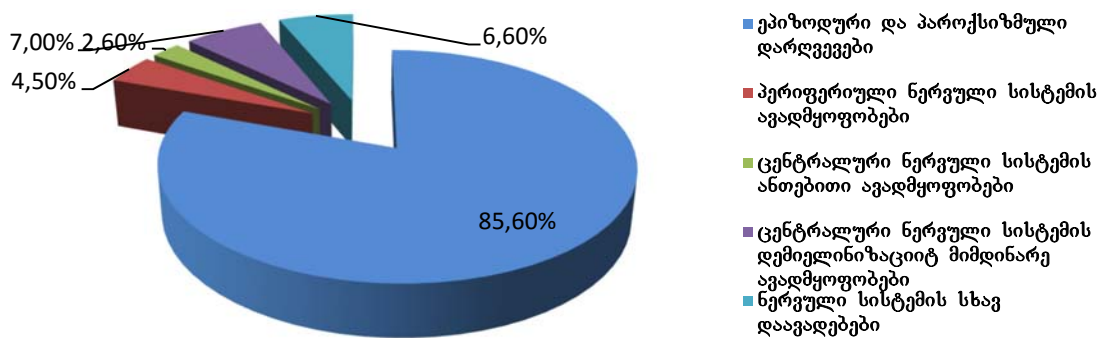
სურათი №10

ჰოსპიტალიზირებულ პაციენტთა 18 და ზევით ასაკოვან კატეგორიაში ნერვული სისტემის დავადებების შინაგანი სტრუქტურა ასე ნაწილდება: ეპიზოდური და პოროქსიზმული დარღვევები 85.6%, პერიფერიული ნერვული სისტემის ავადმყოფობები 4.5%, ცენტრალური ნერვული სისტემის ანთებითი ავადმყოფობები 2.6%, ცენტრალური ნერვული სისტემის დემიელინიზაციით მიმდინარე ავადმყოფობები 0.7% და სხვა ნერვული დაავადებები 6.6%. (იხ. სურათი №11).

ნერვული სისტემის დაავადებების გავრცელების შინაგანი სტრუქტურა, ჰოსპიტალიზირებულ პაციენტებში, 2014

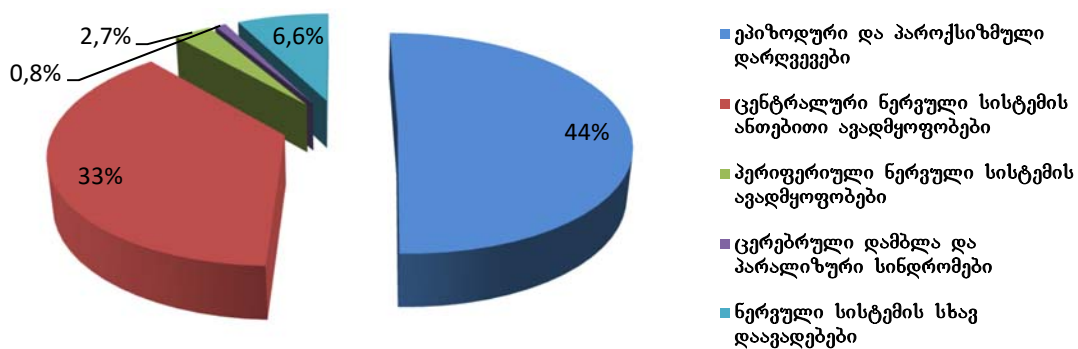
სურათი №11

ჰოსპიტალიზირებულ 15 წლამდე ასაკის ბავშვებში ნერვული სისტემის დავადებების შინაგანი სტრუქტურა ასე ნაწილდება: ეპიზოდური და პოროქსიზმული დარღვევები 44%, ცენტრალური ნერვული სისტემის ანთებითი ავადმყოფობები 33%, პერიფერიული ნერვული სისტემის ავადმყოფობები 2.7%, ცერებრული დამბლა და სხვა პარალიზური სინდრომები 0.8% და სხვა ნერვული დაავადებები 19.5%. (იხ. სურათი №12).

ნერვული სისტემის დაავადებების გავრცელების შინაგანი სტრუქტურა, 15 წლამდე ასაკის ჰოსპიტალიზირებულ ბავშვებში, 2014

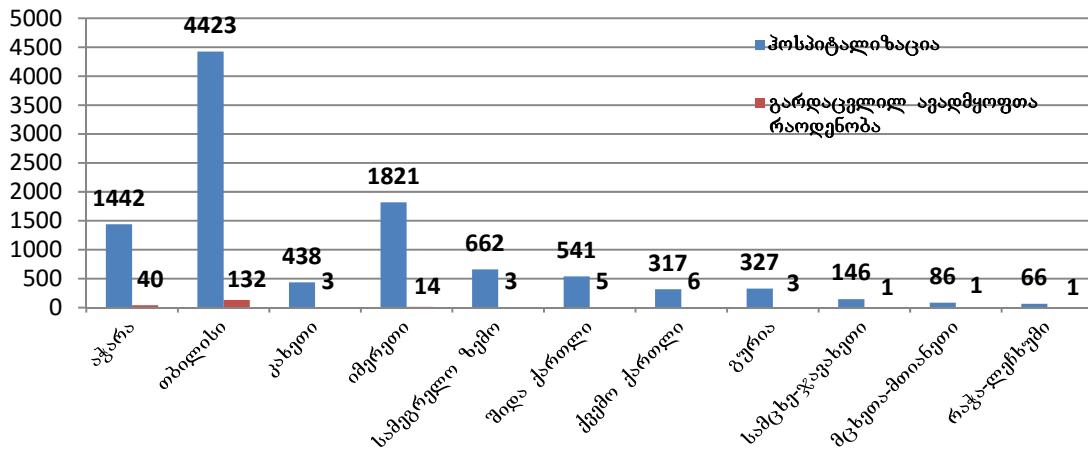
სურათი №12

2014 წელს ნერვული სისტემის დაავადებების დიაგნოზით საქართველოს სტაციონარებიდან გავიდა 10269 ავადმყოფი, ლეტალობა შეადგენს 2.7%-ს. სტაციონარიდან გასული 1137 ბავშვიდან – ლეტალობა შეადგენს 1.8%-ს. 2014 წელს, 2013 წელთან შედარებით ჰოსპიტალიზირებულ ავადმყოფთა რაოდენობამ 2.4%-ით მოიმატა, ლეტალობის მაჩვენებელიც უმნიშვნელოდ შეიცვლილა (სურათი №13).

ნერვული სისტემის დაავადებებით ჰოსპიტალიზირებულ პაციენტთა და ლეტალობის რეგიონული განაწილება 2014

სურათი №13

როგორც გრაფიკიდან ჩანს, ჰოსპიტალიზებულ პაციენტთა რეგიონალურ განაწილებაში პაციენტთა რაოდენობით და შესაბამისად მაღალი ლეტალობით თბილისი, იმერეთი და აჭარა გამოირჩევა.